

Folkhälsomyndigheten

Slutrapport - Calicivirussäsongen 2013/2014

Redaktionen

Elsie Castro och Lena Sundqvist

Rapporten publicerades 2014-07-03

Sammanfattning

I familjen Calicivirus ingår bland annat norovirus och sapovirus, som båda kan orsaka vinterkräksjuka. Virusets utsöndras i mycket stora mängder främst i avföringen och smittar lätt via direkt eller indirekt kontakt mellan personer. Eftersom genomgången infektion bara ger ett kortvarigt skydd kan man drabbas flera gånger under en och samma säsong. För att skydda sig från vinterkräksjuka är det viktigaste rådet att vara noga med handhygien genom att tvätta händerna med tvål och vatten. För att undvika smittspridning är det viktigt att stanna hemma under sjukdomstiden samt ytterligare ett par dagar efter tillfrisknandet. Risken för smittspridning kvarstår i flera dagar efter det att symtom upphört.

Förutom smitta via direkt eller indirekt kontakt mellan personer så är livsmedelsburen smitta en vanligt förekommande smittväg. Livsmedel kan förorenas av en person som är eller nyligen har varit sjuk och grönsaker och råa skaldjur kan förorenas av vatten som innehåller calicivirus. Det är ofta svårt att påvisa virus i livsmedel och därigenom kunna bekräfta smittkällan. Enligt Livsmedelsverkets rapporter om misstänkta matrelaterade maginfektioner är calicivirus, och framförallt norovirus, det smittämne som orsakar det största antalet insjuknade.

Jämfört med föregående säsong 2012/2013 har denna vinterkräksjukesäsong varit ovanligt mild. Totalt rapporterades 4035 fall av norovirus och 683 fall av sapovirus. Detta stämmer väl överens med det varannan-säsongens mönster som är tydligt när man ser på utfallet per säsong dvs. från juli till och med juni påföljande år. Majoriteten av de rapporterade fallen utgjordes av institutionsvårdade patienter och endast en mindre andel utgjordes av samhällsrelaterade infektioner t.ex. inom skola och barnomsorg.

Övervakning

Folkhälsomyndighetens övervakning av vinterkräksjuka består dels av rapportering av virusfynd från laboratorier och analys av internetsökningar på 1177.se.

Frivillig laboratorierapportering

Calicivirusinfektioner är inte anmälningspliktiga enligt smittskyddslagen, men sedan 2003 rapporterar flertalet av landets viruslaboratorier antalet diagnostiserade fall per vecka till Folkhälsomyndigheten. Inrapporterad data sammanställs och presenteras veckovis på Folkhälsomyndighetens hemsida samt skickas ut mejlledes till deltagande laboratorier. Rapporteringen är frivillig och övervakningen återspeglar främst calicivirusinfektioner hos institutionsvårdade patienter. Majoriteten av de rapporterade virusfynden utgörs av norovirus.

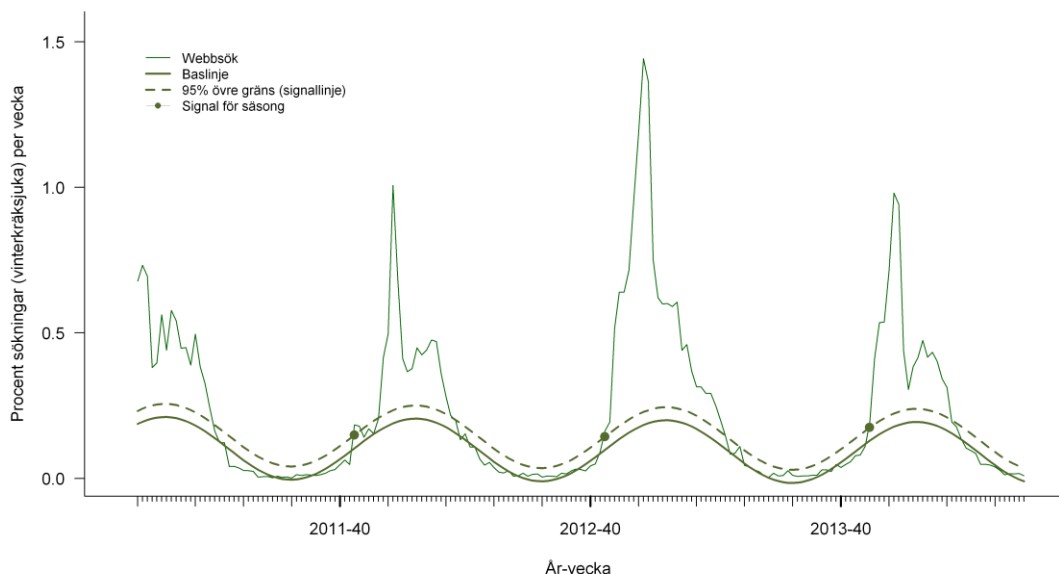
Under säsongen 2013/2014 rapporterades totalt 4035 fall av norovirus och 683 fall av sapovirus. Av de 18 laboratorier som deltagit i rapporteringen diagnostiserar 11 både noro- och sapovirus medan resterade 7 laboratorier enbart diagnostiserar norovirus.

Webbsök

De samhällsrelaterade infektionerna, t.ex. inom skola och barnomsorg samt livsmedelsburen smitta utgör endast en mindre del av de fall som rapporteras från laboratorierna. För att övervaka även dessa infektioner följer Folkhälsomyndigheten antalet sökningar på ordet ”vinterkräksjuka” på sjukvårdsrådgivningen 1177.se. I en graf visas andelen sökningar på ”vinterkräksjuka” av det totala antalet sökningar per vecka (figur 1.). Systemet bygger på en statistisk modell där man tittar på hur sökmönstret sett ut tidigare säsonger. När antalet sökningar passerar en statistiskt uträknad gräns tyder det på att vinterkräksjukan har startat i samhället. Sökningarna ger en förvarning två till tre veckor innan antalet positiva laboratorieprover ökar. En tidig varning skickas ut till de vårdhygieniska enheterna som en hjälp för deras planering av förebyggande aktiviteter.

Säsongens kurva för sökningar på ordet ”vinterkräksjuka” på 1177.se ligger på en lägre nivå än föregående säsong vilket överensstämmer väl med laboratorierapporteringen. Den statistiskt uträknade baslinjen passerades vecka 46 vilket är något senare jämfört med tidigare säsonger. Antalet sökningar på ”vinterkräksjuka” under säsongen låg mellan 0,5-1% av det totala antalet sökningar per vecka.

Figur 1. Grafen illustrerar antalet sökningar på ordet "vinterkräksjuka" på www.1177.se

Sammanfattningsvis ger båda övervakningssystemen en samstämmig bild av en mild vinterkräksjukesyddesäsong.

Utfall och trend

Jämfört med förra säsongen så har vinterkräksjukesyddesäsongen 2013/2014 varit förhållandevis mild. Totalt rapporterades 4718 fall av calicivirus vilket är minskning med ca 3000 rapporterade fall sedan säsongen 2012/2013 (tabell 1). Detta stämmer väl överens med varannan-säsongens mönstret som är tydligt i Sverige och i andra delar av världen.

Säsong	Norovirus	Sapovirus	Calicivirus totalt
2005-2006	2010	-	2010
2006-2007	6752	-	6752
2007-2008	4809	-	4809
2008-2009	8514	-	8514
2009-2010	6829	347	7176
2010-2011	8483	372	8855
2011-2012	4302	422	4724
2012-2013	7050	473	7523
2013-2014	4035	683	4718

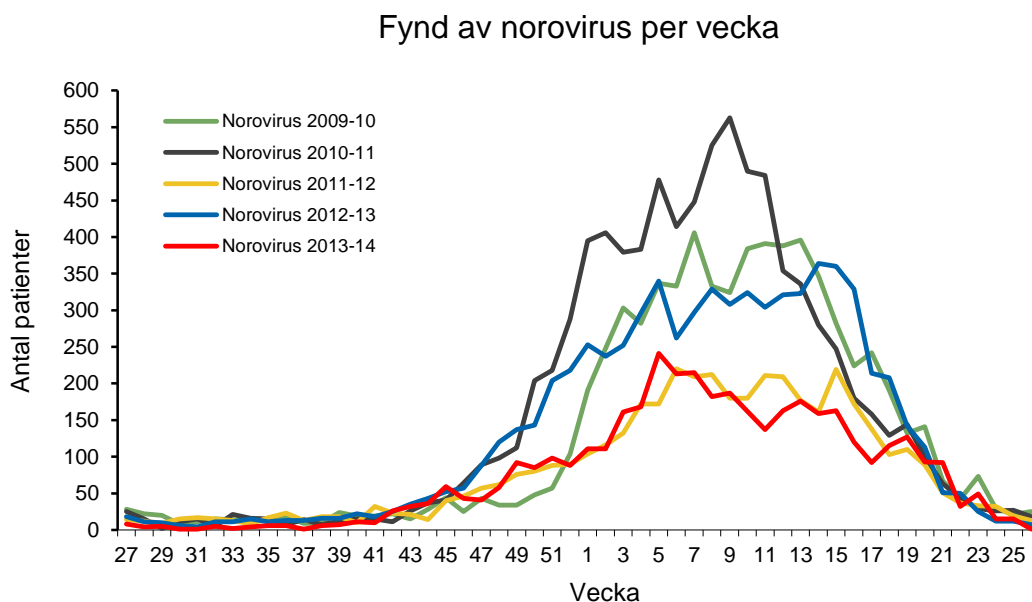
Norovirus

Rapporteringen av antalet fall av norovirus ökade efter julhelgen och toppen noterades i slutet av januari (figur 2). Detta är något tidigare än de flesta andra säsonger då toppen brukar ses i februari-mars. Säsongen sträckte sig in i början av maj med flest rapporterade fall i slutet av januari och februari.

Säsongvariationen med toppar varannan vinter sammanfaller med att nya varianter av den mer spridningsbenägna typen av norovirus, GII.4 introduceras. Detta resulterar i fler utbrott inom vården liksom i samhället i övrigt. Varför just virusstammar tillhörande genotyp GII.4 bildar detta utbrottmönster är inte helt klarlagt, men det beror troligen på en kombination av olika egenskaper hos både virus och människa. Den milda säsongen 2013/2014 i Sverige bekräftas bland annat av den lägesrapport över norovirusaktiviteten som Public Health England publicerar varje månad. Även i England har säsongen varit mild med färre laboratorierapporterade fall och utbrott jämfört med föregående säsong.

Norovirus drabbar alla åldrar men majoriteten av de rapporterade fallen har varit äldre personer.

Figur 2. Grafen illustrerar säsongvariationen i antalet fynd av norovirus per vecka.

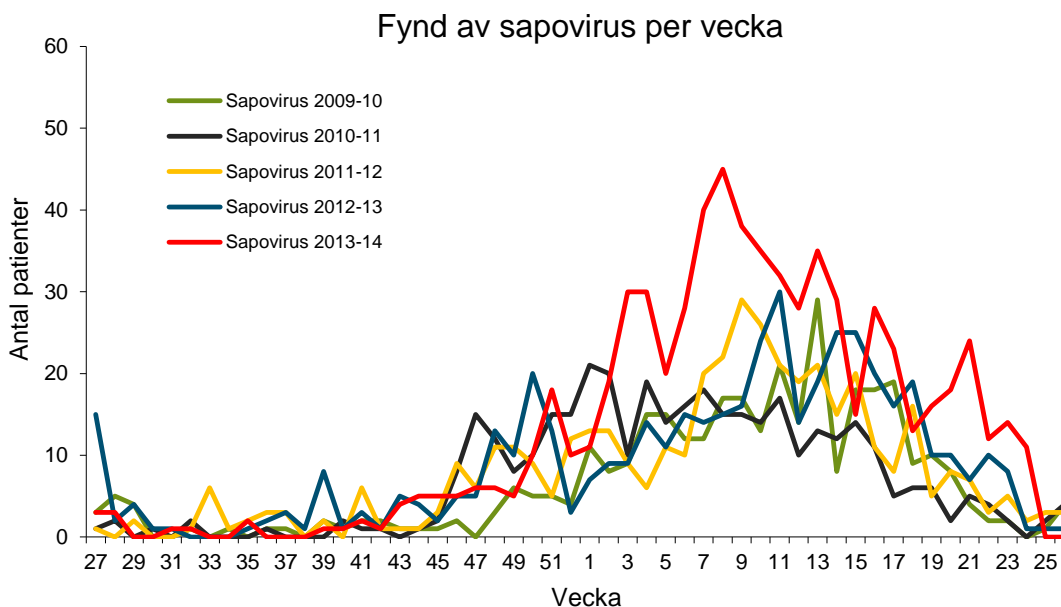
Sapovirus

Antalet rapporterade fall av sapovirus ökade i januari och toppen noterades i mitten av februari. Säsongen sträckte sig in i början av maj med flest rapporterade fall i februari och mars (figur 3).

Även om norovirus sannolikt är den vanligaste orsaken till akut gastroenterit så ökar infektioner med sapovirus i Europa och har under senare år orsakat utbrott på sjukhus och andra vårdinrättningar. I Sverige har antalet rapporterade fall av sapovirus ökat från ca 350 fall säsongen 2009/2010 till 683 fall nuvarande säsong (tabell 1). En bidragande orsak till ökningen är att fler laboratorier nu diagnostiserar sapovirus. En annan orsak till den allmänna ökningen kan vara att en ny mer spridningsbenägen variant av viruset introducerats.

Till skillnad från tidigare år då sapovirus i större utsträckning drabbat små barn så var majoriteten av säsongens fall vuxna och de flesta var 60 år eller äldre. En förklaring till detta kan vara att det skett en större spridning bland institutionsvårdade patienter som främst utgörs av äldre personer.

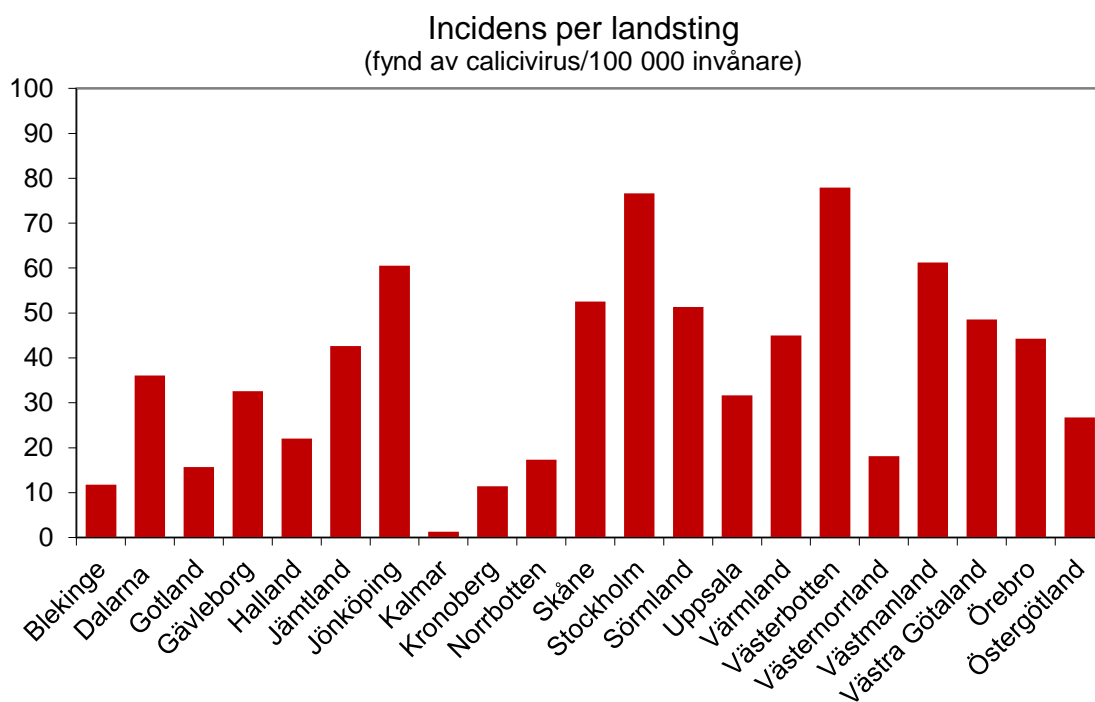
Figur 3. Grafen illustrerar säsongvariationen i antalet fynd av sapovirus per vecka.

Geografisk spridning i Sverige

Vilka regioner i landet som främst drabbas varierar mellan olika säsonger. Under säsongen 2013/2014 rapporterades högst incidens/100 000 invånare från Västerbottens län tätt följt av Stockholm, Västmanland och Jönköping (figur 4). Den rapporterade incidensen beror i hög grad på hur mycket prover som tas och att provtagningen varierar över landet.

Figur 4. Diagrammet illustrerar incidens per landsting, vecka 27/2013 - 26/2014

Utbrott

Under säsongen 2013/2014 rapporterades enbart ett par utbrott av misstänkt vinterkräksjuka till Folkhälsomyndigheten. Totalt drabbades drygt 150 personer och livsmedel var misstänkt smittkälla. Utbrotten inträffade under hösten och vintern men även under sommaren 2013 rapporterades ett utbrott där drygt 30 personer insjuknade. Utöver detta så har ett flertal utbrott av misstänkt vinterkräksjuka figurerat i media under säsongen.

Med denna summering av den gångna säsongen tar Folkhälsomyndighetens rapportering av vinterkräksjukan sommaruppehåll och återkommer till hösten.